

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*miejsce
na naklejkę*

**EGZAMIN MATURALNY
Z HISTORII**

POZIOM ROZSZERZONY

20 MAJA 2019

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 27 stron (zadania 1–26). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza to test, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a część trzecia – napisania krótkiego wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Czynności zaplanuj tak, aby możliwe było rozwiązanie zadań z trzech części arkusza w ciągu 180 minut.
4. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
8. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
9. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Godzina rozpoczęcia:
14:00**

**Czas pracy:
180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

MHI-R1_1P-192

CZEŚĆ I – Test (20 punktów)

Zadanie 1. (1 pkt)

Na podstawie źródeł wykonaj polecenie.

Źródło 1. Tukidydes, *Wojna peloponeska*

Nie uważałem za słuszne spisywać tego, czego się dowiedziałem od pierwszego lepszego świadka, [...] ale tylko to, czego sam byłem świadkiem, albo to, co słysząc od innych, z największą możliwie ścisłością i w każdym szczególe zbadałem. [...] Jeśli chodzi o słuchaczy, to [...] wystarczy mi, jeśli uznają [dzieło moje] za pożyteczne ci, którzy będą chcieli poznać dokładnie przeszłość i wyrobić sobie sąd o takich samych lub podobnych wydarzeniach, jakie [...] mogą zajść w przyszłości.

Tukidydes, *Wojna peloponeska*, Wrocław 1991, s. 19–20.

Źródło 2. Tytus Liwiusz, *Dzieje od założenia miasta Rzymu*

Jak długo całą duszą będę zagłębiał się w owe dawne dzieje, odwrócę się od widoku tych nieszczęść, na jakie patrzyła nasza epoka przez tyle lat. [...] Na tym [...] polega ów szczególnie pożytek i korzyść z poznania dziejów, że oglądasz wszelkiego rodzaju pouczające przykłady na wspaniałym wyryte posągu: stąd można czerpać dla siebie i dla swego państwa wzory godne naśladowania, stąd poznać jako przestrożę to, co jest szpetne w swym początku, szpetne i w wyniku.

T. Liwiusz, *Dzieje od założenia miasta Rzymu*, Wrocław 2004, s. 4–5.

Rozstrzygnij, czy obaj autorzy prezentują podobne zdanie na temat celów poznania historii. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

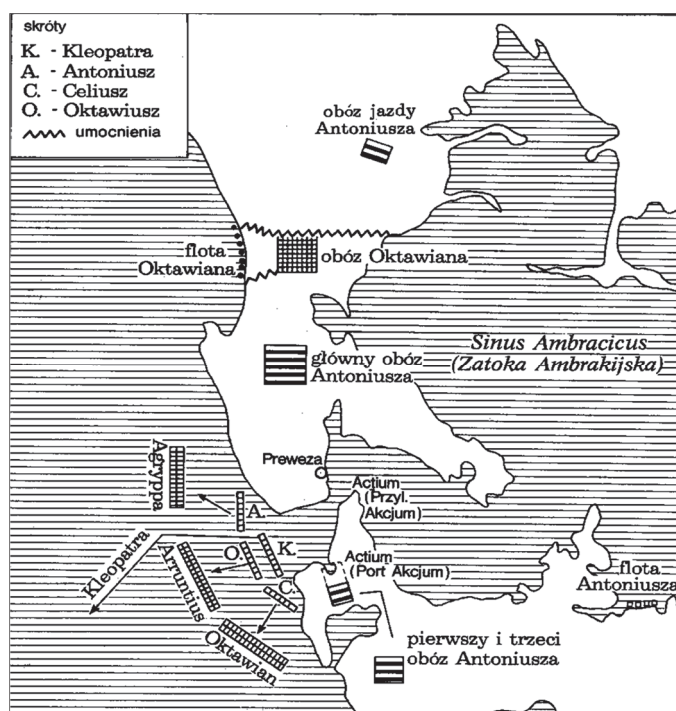
Na podstawie źródeł i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródło 1. Wergiliusz, *Eneida* [fragment]

Antoniusz barbarzyńców pod znaki swe woła.
Zwycięzca z krajów Wschodu, z Czerwonych Wybrzeży,
Z Egiptu hufce zbiera – lud Baktry z nim bieży;
Społem idzie (o hańbo!) Egipcjanka, żona.
Wraz wszyscy gnają, morza toń huczy spieniona
Od wiosel dziobów, osęk. Suną nad głębiną [...].

<https://wolnelektury.pl>

Źródło 2. Mapa

M.M. Cary, H.H. Scullard, *Dzieje Rzymu*, Warszawa 1992, s. 579.

Zadanie 2.1. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy fragment *Eneidy* i mapa odnoszą się do tego samego wydarzenia. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 2.2. (1 pkt)

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Bitwa zobrazowana na mapie rozegrała się

- A. przed śmiercią Juliusza Cezara.
- B. po aneksji Egiptu przez Rzym.
- C. po zawarciu drugiego triumwiratu.
- D. przed powstaniem Spartakusa

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	1.	2.1.	2.2.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 3.

Na podstawie źródeł i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródło 1. Fragment źródła z epoki

Zdarzyło się zaś w owych dniach, że Rościsław, książę słowiański, ze Świętopełkiem posłali [...] do cesarza Michała, pisząc tak: „Uczą nas rozmaicie. A my, Słowianie, ludzie prości, nie mamy nikogo, kto by nas nakierował ku prawdzie i ukryte znaczenia wyłożył. Przeto, dobry panie, pošlij nam takiego męża, który by nam wszelką prawdę wyłożył”. Wtedy cesarz powiedział do filozofa Konstantyna: „Weź oto dary liczne i ruszaj, wzięwszy ze sobą brata swojego, Metodego”.

Wiek V–XV w źródłach [...], oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 91.

Źródło 2. Awers współczesnej monety euro

www.ecb.europa.eu

Zadanie 3.1. (1 pkt)

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Państwo słowiańskie z okresu średniowiecza, do którego nawiązuje źródło 1., to

- A. Ruś Kijowska.
- B. Wielkie Morawy.
- C. Państwo Samona.
- D. Państwo Bułgarów.

Zadanie 3.2. (1 pkt)

Na podstawie źródeł 1. i 2. oraz własnej wiedzy wyjaśnij kulturowe znaczenie podróży obu braci.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4.

Na podstawie źródła i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Fragment kroniki średniowiecznej

Po krótkim czasie ojciec umiera, macochę wyganiają. Królestwo upada, ojczyzna wydana na spustoszenie, buntują się obywatele, grasują wrogowie; miasta i grody pozbawione miejscowych załóg zajmują obcy. Rozpada się kraj od tego spustoszenia, pastwą łupiestwa się staje. [...] Przywrócony ojczyźnie [...] wydzierają ojczyznę z rąk wrogów, usuwają zewsząd samowładne władze, dokoła z poszczególnych prowincji wypędzają niegodnych książąt i przywracają należne posłuszeństwo. [...] Prowincja Mazowszan nie tylko jemu nie sprzyjała, lecz zgoła z wielką zawziętością wydała mu wojnę. Prowincję tę zajął był pewien wiedziony żądzą panowania człowiek imieniem Masław, z podłego rodu służebnego, [którego] pokonał.

Mistrz Wincenty tzw. Kadłubek, *Kronika polska*, Wrocław 1992, s. 63–65.

Zadanie 4.1. (1 pkt)

Podaj imię i przydomek władcy, którego działania zostały pozytywnie ocenione w kronice.

.....

Zadanie 4.2. (1 pkt)

Wyjaśnij, odwołując się do faktografii, jakie były przyczyny opisanego w źródle *upadku królestwa*.

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	3.1.	3.2.	4.1.	4.2.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 5. (1 pkt)

Na podstawie źródeł i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Opinia Piotra z Montboissier

Z wielkim trudem starali się wydobyć z wnętrza ziemi tajemnicę, która wymyka się ich usiłowaniom. Stąd wzięły się sztuki, stąd dwuznaczne argumenty. [...] Kiedy tak się błakali, żądając od ludzkiego umysłu światła [...], prawda spoglądała na nich z wysokiego nieba.

R. Pernoud, *Heloiza i Abelard*, Warszawa 1992, s. 96.

Źródło 2. Opinia Bernarda z Chartres

Jesteśmy karłami, którzy stoją na barkach olbrzymów. Jeżeli widzimy więcej i sięgamy dalej niż oni, to nie dlatego, że nasz wzrok jest bardziej bystry albo nasz wzrost – wyższy, ale dlatego, że oni wynieśli nas w górę i podtrzymują na swej gigantycznej wysokości.

J. Baszkiewicz, *Młodość uniwersytetu*, Warszawa 1963, s. 14.

Wyjaśnij różnicę w opiniach obu średniowiecznych myślicieli na temat osiągnięć starożytności. W odpowiedzi odwołaj się do obu źródeł.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (1 pkt)

Na podstawie źródeł i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Ilustracje z 1521 roku

A. Chrystus obmywający i całujący stopy św. Piotra

B. Papież przyjmujący hołd od króla

J.M. Roberts, *Od wieków średnich po wiek oświecenia*, t. 2, Łódź 1987, s. 146.

Wyjaśnij, jaki zarzut wobec Kościoła zawierają zamieszczone ilustracje. Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7.

Na podstawie źródła i wiedzy własnej wykonaj polecenia.

Tabela. Relacje między ceną 1 hektolitra pszenicy w różnych krajach europejskich w poszczególnych okresach XVI wieku¹

Kraj	Lata	
	1540–1549	1590–1599
Niderlandy	100	100
Anglia	65	100
Francja	100	130
Hiszpania	135	170
Włochy	120	155
Niemcy	55	85
Polska	30	45

¹ Cenę pszenicy w Niderlandach przyjęto jako 100.

A. Wyczański, *Polska w Europie XVI stulecia*, Poznań 1999, s. 70.

Zadanie 7.1. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy na podstawie informacji zawartych w tabeli można wyjaśnić przyczyny eksportu zboża z Polski do państw w zachodniej Europie. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

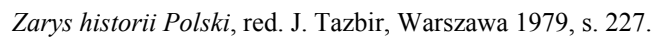
Zadanie 7.2. (1 pkt)

Podaj dwie przyczyny różnicy w cenach zboża między Polską a Europą zachodnią.

-
-

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	5.	6.	7.1.	7.2.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Uwaga: tytuł powinien zawierać określenie tematu, czasu i przestrzeni. (np. *Działania partyzanckie w czasie powstania styczniowego na terenie Królestwa Polskiego*).

.....

Zadanie 9. (2 pkt)

Na podstawie źródeł i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. Wzór uczniów

Uczyć się wyznaczonych sobie lekcji, czytając książki, nie rozumiawszy tego, czym się zajmują, nigdy dalej nie postąpią, ale zaraz przez pytanie nauczycieli i dyrektorów postarają się zrozumieć. Nic na pamięć mówić nie będą, czego by dobrze na rozum nie umieli. Przyuczać się wcześniej do uważania i zastanawiania się mają nad każdą rzeczą, gdyż tym sposobem najgruntowniej i najkrócej dojść mogą do objaśniania rozumu.

Na podstawie: K. Mrozowska, *By Polaków zrobić obywatelami*, Warszawa 1993, s. 70.

Źródło 2. Grzegorz Piramowicz o powinnościach nauczyciela

4. Niczego nie zaczynaj uczyć dzieci, żebyś pierwszej sam dobrze tej nauki nie zrozumiał i nie pojął; żebyś się nie dowiedział, jakim sposobem też naukę do pojęcia młodzi na rozum, na pożytek im podawać.

5. Przed każdą szkołą gotuj się na wszystko, co do uczenia w szkole przypada; nad wszystkim się uwagą zastanawiaj; bo to jest znakiem człowieka rozsądnego. W szkole czyni wszystko z przytomnością umysłu, z powolnością, która cię od błędów ochroni.

<https://www.sbc.org.pl>

Podaj stosowaną w historiografii nazwę epoki w dziejach kultury, z której pochodzą zacytowane źródła. Odpowiedź uzasadnij.

Nazwa epoki:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	8.	9.
	Maks. liczba pkt	1	2
	Uzyskana liczba pkt		

Zadanie 10. (1 pkt)

Na podstawie źródeł i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Źródło 1. O poglądach kanclerza Metternicha

Metternichowi sprawiła satysfakcję nauczka, jaką otrzymała monarchia rosyjska, a wraz z nią każda inna monarchia kokietująca konstytucjonalizm; odczuwał nawet [...] radość z nieszczęścia rosyjskiego rywala. [...] Wraz z Rosją ucierpiały na tym Prusy i Austria, także posiadające polskich poddanych. [...] Wszystkie trzy mocarstwa musiały więc być zainteresowane zdławieniem polskiego powstania narodowego.

F. Herre, *Metternich*, Warszawa 1996, s. 324.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Wybuch powstania został przyjęty z zadowoleniem w Wiedniu, ponieważ zmuszało ono Rosję do osłabienia aktywności na Bałkanach. Petersburg bowiem ani na chwilę nie zrezygnował z pozycji utraconych w wyniku wojny krymskiej. Popierał słowiańskie ruchy wyzwolenicze, po cichu zaopatrywał Serbię w broń. Tę politykę obserwowano w Wiedniu z niepokojem.

A. Garlicki, *Historia 1815–1939. Polska i świat*, Warszawa 2000, s. 117.

Rozstrzygnij, czy opinie przedstawione w obu źródłach dotyczą tego samego powstania.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:
.....
.....
.....
.....

Zadanie 11. (1 pkt)

Na podstawie źródła i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Rysunek satyryczny ukazujący relacje francusko-pruskie w 1867 roku

Francja do Prus:
*Teraz jesteś już dość
duży. Nie powinieneś
więcej rosnąć. Mówię
ci to dla twojego
własnego dobra.*

W. Czapliński, A. Galos, W. Korta, *Historia Niemiec*, Wrocław 1981, s. 563.

Wyjaśnij wymowę ideową rysunku, odwołując się do faktografii.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (1 pkt)

Na podstawie źródła i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Ignacy Chrzanowski o przyczynach upadku Rzeczypospolitej

My byliśmy podobni do chorego, który zachorował wprawdzie z własnej nieopatrności, ale który się na koniec opatrzył i zaczął leczyć [...]. Lecz wtedy przyszło trzech sąsiadów chciwych na jego ojcowiznę, którzy już dawniej, jak mogli, odpędzali lekarzy od jego łóżka, a teraz, kiedy wstał, to go zamordowali.

J. Małecki, *Zarys dziejów Polski* [...], Kraków 1991, s. 237–238.

Rozstrzygnij, czy w źródle zostały zaprezentowane poglądy warszawskiej czy krakowskiej szkoły historycznej. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	10.	11.	12.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 13. (1 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego wykonaj polecenie.

Fragment przemówienia

Odtąd nie ma ani strzelców, ani drużyniaków. Wszyscy [...] jesteście żołnierzami polskimi. [...] Jedynym waszym znakiem jest odtąd orzeł biały.

Żołnierze! Spotkał was ten zaszczyt niezmierny, że pierwsi pójdziecie do Królestwa i przestąpicie granice rosyjskiego zaboru, jako czołowa kolumna wojska polskiego, idącego walczyć o oswobodzenie ojczyzny. Wszyscy jesteście równi wobec ofiar, jakie ponieść macie. Wszyscy jesteście żołnierzami. Nie oznaczam szarż [...]. Szarże uzyskacie w bitwach. Każdy z was może zostać oficerem [...]. Patrzę na was jako na kadry, z których rozwinąć się ma przyszła armia polska, i pozdrawiam was, jako pierwszą kadrową kompanię.

A. Garlicki, [...], Warszawa 1990, s. 165.

Podaj imię i nazwisko polityka, który wygłosił to przemówienie, i uzasadnij swoją odpowiedź.

Imię i nazwisko:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....

Zadanie 14. (1 pkt)

Na podstawie źródła i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

S. Sierpowski, *Polityka zagraniczna* [...], Warszawa 1994, s. 56

Zaznacz poprawne dokończenie zdania i uzasadnij swój wybór, interpretując elementy graficzne karykatury.

Rysunek mógł najwcześniej ukazać się w roku

- A. 1928.
- B. 1933.
- C. 1938.
- D. 1943.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 15. (1 pkt)

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Fragment listu Jerzego Giedroycia do Leszka Kołakowskiego

Jest albo „ogólna niemożność”, albo „wewnętrzna emigracja”, albo wyżywanie się w bezpłodnym krytycyzmie.

Październik został przegrany na skutek takiej właśnie bezradności. Wydarzenia marcowe skończyły się niczym, gdyż studenci [...] nie rozumieli problemów socjalnych i nie potrafili dotrzeć do mas robotniczych. Robotnicy w 1970 r. przegrali, gdyż inteligencja ich nie poparła. I takich przypadków można mnożyć bez końca. [...] Polacy ciągle myślą kategoriami politycznymi po 1863 r. Trzeba wreszcie przetłumaczyć politykę polską na język epoki po drugiej wojnie światowej.

J. Giedroyc, L. Kołakowski, *Listy 1957–2000*, Warszawa 2016, s. 89–90.

Wyjaśnij, na czym polegała wyjątkowość sierpnia 1980 roku w kontekście opinii zaprezentowanej w źródle.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	13.	14.	15.
	Maks. liczba pkt	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt			

TEMAT: PRZEMIANY SPOŁECZNE OD STAROŻYTNOŚCI DO XX w.

CZEŚĆ II – Analiza źródeł wiedzy historycznej (10 punktów)

Źródło A

Tytus Liwiusz, *Dzieje Rzymu od założenia miasta*

Wojna z Wolskami wisiała w powietrzu, i w mieście była niezgoda. Między patrycjuszami, a ludem wrzała wewnętrzna nienawiść. [...] Szemrali, że w polu walczą za wolność i państwo, a w domu przez obywateli są więzieni i uciskani, i wolność ich bezpieczniejsza jest na wojnie niż w pokoju. [...] Przez lichwę długi wzrosły niezmiernie i wyzuły [ich] najpierw z roli odziedziczonej po ojcu i dziadku, potem z reszty mienia. [...] Nakazano pobór, ale do wojska nikt się nie zgłaszał. [...] W mieście zapanowało ogromne przerażenie i wzajemna nieufność [...]. Spostrzegli, że nie ma innego ratunku, jak tylko w zgodzie obywateli. [...] Poczęto więc obradować [...], zgodzono się [...], że lud ma mieć swoich urzędników nietykalnych. [...] Obrano dwóch trybunów ludowych.

Tytus Liwiusz, *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, przeł. A. Kościółek, Wrocław 1968, s. 99, 104 i 110.

Na podstawie źródła A i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 16. (1 pkt)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę warstwy społecznej, której bunt został opisany w źródle.

.....

Zadanie 17. (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego patrycjusze zgodzili się na ustępstwa wobec ludu.

.....
.....
.....
.....
.....

Źródło B

Sallustiusz, *O podziałach politycznych*

[Trybuni ludowi,] dostawszy w swe ręce ogromną władzę, zaczęli rzucać oskarżenia na senat i podburzać tłum, następnie rozrzutnością i obietnicami coraz więcej go zapalać: w ten sposób sami stawali się sławni i potężni. Przeciwno nim opierała się z ogromną siłą większość arystokracji pozornie w obronie autorytetu senatu, w rzeczywistości w interesie własnego znaczenia. Albowiem [...] jedni jakoby broniąc praw ludu, drudzy, aby rzekomo podnieść autorytet senatu, udając troskę o dobro publiczne, w rzeczywistości walczyli o swoją własną wielkość.

G. Alföldy, *Historia społeczna starożytnego Rzymu*, Warszawa 1991, s. 119.

Na podstawie źródła B oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Zadanie 18. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy – zdaniem autora źródła B – wprowadzenie urzędu trybuna ludu rozwiązało problemy społeczno-polityczne Rzymu. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

Źródło C

Fragment wspomnień Johna Brighta

Spójrzcie, jak właściciele starych dóbr rodzinnych w naszej okolicy sprzedają swą ojcowiznę, jak nasi mieszcianie majątki ustawicznie kupują, kładąc tym samym fundament pod nową warstwę ziemiaństwa – nie zdobną, co prawda, w herby i długie pergaminowe rodowody bezużytecznych członków społeczeństwa, silne za to cnotami, zasługami i zapobiegliwością.

Zarys historii Europy. XVIII wiek, Warszawa 2003, s. 173.

Źródło D

Talleyrand, *Pamiętniki*

Już od dawna można było dojść do szlachectwa poprzez kupno urzędów podlegających sprzedaży, pieniędzmi dawało się zastąpić nawet urodzenie, co zniżało je do poziomu bogactwa. [...] Plebejusz – bogaty, oświecony, od szlachcica całkiem niezależny, [...] żył z nim [...] niczym równym sobie. [...]

Kiedy nie było innego bogactwa niż ziemskie, kiedy bogactwo to było w rękach szlachty, a przemysłem i handlem zajmowali się ludzie niższego stanu, szlachta gardziła tymi dziedzinami, a raz nimi wzgardziwszy, uważała, że ma prawo, wręcz obowiązek, gardzić nimi zawsze. [...] Drażniła tym pychę klasy plebejskiej, która czuła, że nie można gardzić jej zajęciami, nie gardząc nią samą.

Talleyrand, Pamiętniki, Londyn 1994, s. 119–120.

Na podstawie źródeł C i D oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 19. (1 pkt)

Podaj główny czynnik, który zadecydował o zmianach w pozycji i znaczeniu w hierarchii społecznej.

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	16.	17.	18.	19.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 20. (1 pkt)

Wykaż istnienie zależności między zmianami w hierarchii społecznej a nowymi kryteriami oceny człowieka.

.....

.....

.....

.....

.....

Źródło E

Fragmenty wspomnień Tadeusza Bobrowskiego

Spółeczność nasza odznaczała się zawsze i do dziś odznacza się hierarchicznością – poszanowaniem pewnych pozycji społecznych, niezależnie od wartości i zasługi osób, które je zajmują. [...] Wszakże [...] wielki krok naprzód pod tym względem uspołecznienie nasze uczyniło! I znowu dziwnie i przykro wyznać, iż postęp ten zawdzięczamy nie tyle własnym przekonaniom, a[ni]żeli wypadkom, które przeprowadziły niwelujący strychulec rosyjski ponad głowami naszego społeczeństwa, zmuszając je po każdej katastrofie cofać się w poszanowaniu faktycznych pozycji. [...]

Otóż w epoce dzieciństwa mojego już nie poszanowanie, ale jeszcze fetyszym pozycji społecznych w wyobrażeniach panowały. A najprzód dla rodu – nie bardzo oglądając się na zasługi, a raczej na tytuły i bogactwo. [...] Wśród nietytułowanej szlachty [liczył] się najprzód urząd, najczęściej mizernie piastowany, następnie majątek, nie z własnej pracy, a prostym nurtem pańszczyzny, a często i srogiemu ucisku płynący. Praca osobista, tak nazwana „wyzwolona”, ceniła się tanio, ba! Nawet postonowana była. Taki nauczyciel, lekarz, urzędnik niewyborowy lub artysta „w towarzystwach obywatelskich” bywali, o ile byli w nich nieuniknieni, ale się do nich nie liczyli.

T. Bobrowski, *Pamiętnik mojego życia*, Warszawa 1979, s. 96–97.

Na podstawie źródła E i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zadanie 21. (1 pkt)

Podaj nazwę wydarzenia, w wyniku którego władze rosyjskie, jak mówi autor źródła, uczyniły wielki krok w uspołecznienie wśród ludności polskiej.

.....

Zadanie 22. (1 pkt)

Wyjaśnij, jakie realia obowiązujące w społeczeństwie polskim krytykuje autor.

.....

.....

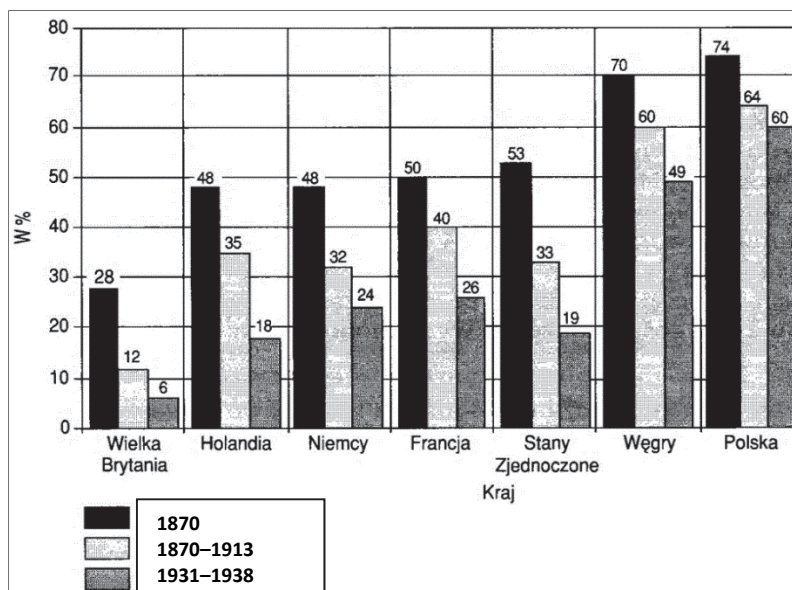
.....

.....

.....

Źródło F

Wykres. Ludność utrzymująca się z rolnictwa w wybranych krajach w latach 1870–1938.

J. Szpak, *Historia gospodarcza powszechna*, Warszawa 2007, s. 217.

Źródło G

Fragment *Ziemi obiecanej* Władysława Reymonta

– Po cóż żeście tutaj przyjechali, trzeba było siedzieć na wsi?
– Po co – zawołała boleśnie. – A bo ja wiem! Szły wszystkie, to i myśwa poszli. Na wiosnę poszedł Jadam, ostawił kobitę i poszedł. Przyjechał po żniwach taki wystrojony, co go nikt nie mógł poznać. [...] Ludzie się dziwowali, że ten zapowietrzony cygań, bo mu za to zapłacili, żeby ludzi wiejskich sprowadził, obiecywał Bóg wie nie co. Tak zaraz poszło z nim dwóch parobków [...], a potem to już kto ino mógł leciał do tego miasteczka Łodzi.

<https://polona.pl>

Na podstawie źródeł F i G oraz własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Zadanie 23. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy oba źródła mówią o tych samych procesach społecznych. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	20.	21.	22.	23.
	Maks. liczba pkt	1	1	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Źródło H

Fragment opracowania współczesnego badacza

Życiu ludzkiemu nadano nowe ramy, nowe zarówno pod względem fizycznym, jak i społecznym. Trzy czynniki sprawiły, iż stworzenie nowego świata stało się możliwe: liberalna demokracja, badania naukowe i industrializacja. [...] Żaden z tych czynników nie był wynalazkiem XIX wieku, wszystkie trzy zrodzone były w dwu poprzednich stuleciach. Zasługą XIX wieku nie było ich wynalezienie, lecz wdrożenie w życie. [...] Wiek XIX był w istocie wiekiem rewolucyjnym. Tej rewolucji nie należy jednak szukać na barykadach. [...] Oto zwyczajni ludzie, olbrzymie masy społeczne – znaleźli się nagle w warunkach życiowych diametralnie różnych od tych, w których dotychczas żyli. Życie publiczne zostało wywrócone do góry nogami. Rewolucja to nie powstanie przeciwko istniejącemu porządkowi, lecz wprowadzenie nowego porządku będącego odwróceniem starego.

J. Ortega y Gasset, *Bunt mas i inne pisma socjologiczne*, Warszawa 1982, s. 60–61.

Na podstawie źródła H i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

Zadanie 24. (1 pkt)

Wyjaśnij, na czym – zdaniem autora tekstu – polegał rewolucyjny charakter XIX wieku.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Źródło I

Fragment wspomnień Lucjana Rudnickiego

W blichu¹ Widgezkiej Manufaktury pięćdziesiąt lat temu pracowali chłopci z bliższych dalszych okolic, przetykani Niemcami, i mimo że zaprzęgli się do nowej pańszczyzny, umieli cenić dobrodziejstwo i potęgę maszyny. Rozumieli instynktownie, że rodzi się tu nowy społeczny porządek, wyższy od tego na wsi. A w każdej zbiorowej pracy pojawia się nowa więź, nowa siła i nowe przytakiwanie życiu, nawet gdy praca jest niewolną, jeżeli staje się punktem wyjścia do spodziewanego lepszego bytu. [...] W owym czasie chłop polski, uciekając od bydlęcej doli, nie tylko nie miał zamiarów maszynoburczych, ale błogosławił maszyny i fabrykanta. Wprawdzie nie bogato się żyło rodzinnie robotniczej za sto dwadzieścia groszy dziennie, ale w stosunku do bytu na wsi za pięć czeskich (trzydzieści groszy) lub co najwyżej za czterdziestkę, zdobywaną dorywczo przy karczowaniu poręby, był to społeczny awans. [...] Jakie śmieszne jest gadanie o wyższości pracy wśród przyrody i bezmyślności jej przy maszynie!

L. Rudnicki, *Stare i nowe*, t. I, Warszawa 1948, s. 68.

¹ Blich – miejsce, gdzie bielono płótno.

Zadanie 25. (1 pkt)

Wyjaśnij, dlaczego autor tekstu uważa życie robotników w mieście za lepsze od życia chłopów na wsi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CZĘŚĆ III – Wypracowanie (20 punktów)

Zadanie 26. (20 pkt)

Temat 1.

Scharakteryzuj przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w okresie rozbicia dzielnicowego.

Temat 2.

Scharakteryzuj przemiany społeczno-gospodarcze w Polsce w latach 1944–1956.

WYPRACOWANIE

na temat nr

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	24.	25.	26.
	Maks. liczba pkt	1	1	20
	Uzyskana liczba pkt			

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)